

RIJEČ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 36, godina XVIII
novembar, 2013.

© Monos 2013

Osvrti, prikazi, recenzije

ĆIRO TRUHELKA, USPOMENE JEDNOG PIONIRA, VRIJEME, ZENICA, 2012.

Pred nama se nalazi još jedna knjiga iz biblioteke "Bosanski portreti", izdavačke kuće "Vrijeme" iz Zenice, koja je sebi za cilj postavila predstavljanje lika i djela ljudi koji su u različitim sferama i na različit način ostavili neizbrisiv trag u historiji Bosne i Hercegovine. Nakon životopisa Kulina bana, Maka Dizdara, Safeta Sušića, Ismeta Mujezinovića, Branka Čopića i Mehmed-paše Sokolovića, personalizacija prošlosti Bosne i Hercegovine, odnosno predstavljanje pojedinih historijskih epoha i događaja kroz prizmu pojedinaca, nastavlja se, doduše nepotpunom, biografijom Ćire Truhelke, velikog i svestranog znanstvenog radnika i istraživača. Ono po čemu se ova knjiga razlikuje od ostalih, prethodno pomenutih, je da je ona, do sada, jedina autobiografska.

Ćiro Truhelka je rođen 1865. godine u Osijeku, u Zagrebu je studirao historiju, arheologiju i historiju umjetnosti, gdje je i doktorirao 1885. godine. Truhelka je 1886. godine došao u Sarajevu sa zadatkom osnivanja Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine. Nakon utemeljenja Muzeja postao je njegov prvi kustos, a zbog nedostatka odgovarajućeg stručnog kadra bio je zadužen za većinu zbirki. Kao kustos, uredio je bosanske paviljone na svjetskim izložbama u Budimpešti, Briselu, Beču i Parizu, bio je učesnik velikog broja stručnih kongresa i konferencija, na kojima je izlagao rezultate svojih istraživanja u Bosni. Pokrenuo je veliki broj arheoloških iskopina širom Bosne i Hercegovine, od kojih su najznačajnija istraživanja u Glasincu, Zenici, Bosanskoj Gradišci itd. Od 1905. godine obnaša funkciju direktora Zemaljskog muzeja, a 1913. godine na toj poziciji useljava i u novu zgradu muzeja, za čiju izgradnju je on bio i najzaslužniji. Objavio je veliki broj radova na više jezika, a bio je i urednik "Glasnika Zemaljskog muzeja". Penzionisan je 1922. godine, kada napušta Sarajevo i Bosnu i Hercegovinu. Jedno vrijeme predavao je na Fi-

lozofskom fakultetu u Skoplju, a umro je 1942. godine u Zagrebu.

Knjiga se sastoji od 25 poglavlja različitog obima i dužine, koja je, iako čine jednu cjelinu, zahvaljujući autorovoj vještini pisanja, zanimljivom načinu izlaganja, te maestralnom oblikovanju poglavlja, moguće čitati i posebno kao izdvojene priče. Prva tri poglavlja opisuju sjećanja na najranije djetinjstvo provedeno u Osijeku, zatim preseljenje u Zagreb, gdje je Truhelka stekao i sveučilišno obrazovanje, stekao prvo zaposlenje, ali i ponudu za namještenje u Bosnu. Četvrto poglavlje opisuje dolazak Ćire Truhelke u Bosnu koja je tada bila na glasu kao *“pusta, divlja, neuglađena zemlja, ljudi opori i krvožedni; kuda god stranac prođe, vrebaju na nj hajduci i bundžije i gledaju u svakom Evropejcu neprijatelja”* (str. 26), a koja će naredne četiri decenije biti njegov dom. U narednim poglavljima Ćiro Truhelka opisuje događaje koji su prethodili osnivanju Zemaljskog muzeja, njegovom utemeljenju, prikupljanju građe za muzejske zbirke, problemu sa nedostatkom odgovarajućih kadrova, brojnim ličnostima koje su prošle kroz ovu instituciju itd. Interesantna su i njegova svjedočanstva sa brojnih arheoloških iskopavanja, ispunjena zanimljivostima, anegdotama, susretima sa ljudima različitih profila, od fra Grge Martića do seljaka sa Glasinca itd. Ćiro Truhelka je imao tu čast da bude među prvim naučnicima koji su predstavili kulturno-historijsku baštinu Bosne i Hercegovine svjetskoj javnosti, učešćem na velikim naučnim kongresima, poput naprimjer onih u Beču 1889. godine (str. 81-82) i u Kijevu 1899. godine (str. 92-97), ali i na prvim kongresima održanim u Sarajevu 1894. i 1895. godine (str. 82-83). Također, Truhelka je bio najzaslužniji za postavku Bosanskog paviljona na svjetskim izložbama u Budimpešti, Briselu, Beču i Parizu, a o zapaženosti tih

postavki najbolje svjedoče brojne nagrade i odličja (str. 84-85). Zemaljski muzej je obilježio profesionalnu karijeru Ćire Truhelke, dugo vremena bio je i urednik “Glasnika Zemaljskog muzeja”, ali su Sarajevo i Bosna obilježili njegov lični život. Truhelka je skoro četiri decenije proveo u Sarajevu, u periodu kada je šehar polahko mijenjao svoj orijentalni karakter te postajao moderni srednjoevropski grad. Sa promjenom izgleda grada, mijenjala se i njegova struktura, unutrašnji život, veliki broj stranaca se naseljavao i sa sobom donosio svoja zanimanja, običaje, tradicije, ukuse, a i domicilno stanovništvo je prihvatilo moderne svjetonazore. Ćiro Truhelka je, zahvaljujući i svojoj poziciji, ali i osobnosti, imao priliku da upozna brojne zanimljive ličnosti i da svjedoči značajnim događajima. Zato je ova autobiografija ispunjena brojnim podacima koji čine jednu vrstu biografije grada i zemlje. Osim Zemaljskog muzeja i Bosne, treća misao vodilja ili interesna linija, koja se može prepoznati kroz čitav sadržaj ove autobiografije je Truhelkino zanimanje za dešavanja na političkoj sceni cijele Monarhije, a naročito Bosne i Hercegovine. Ćiro Truhelka je imao jasno izgrađen politički stav, koji je jasno iznosio i zastupao (str. 103-108), pa je to vjerovatno i jedan od razloga zbog kojih je dosta pažnje posvećivao aktuelnim dešavanjima. U zadnjim poglavljima knjige Truhelka se dotiče aneksione krize, 1908. godine, Sarajevskog atentata 1914. godine i Prvog svjetskog rata koji je potom uslijedio, ostavljajući svoje viđenje uzroka tih događaja, ali i njihovih posljedica.

Iako Truhelka završava svoju autobiografiju događajima iz Prvog svjetskog rata, nažalost ne opisujući narednih dvadesetak godina svog zanimljivog života, provedenog, doduše, van Bosne, ipak je zaokružio svoj “Bosanski portret”, savršeno se uklapajući u istoimenu seriju izda-

vačke kuće "Vrijeme".

Na svom prvom putovanju u Sarajevo 28. februara 1886. godine, prolazeći željeznicom kroz čitavu Bosnu Ćiro Truhelka je zapisao: *"Gotovo nadomak Zeničkom polju provlačila se željeznica tijesnim klan-cem, dok ne stiže u prostranu ravnu kotli-nu gradića kojemu je najveća zgrada bila kaznionica, i onda nitko nije slutio kakvu će visoku ekonomsku važnost zenička ka-saba steći kao središte produkcije ugljena, tvornice papira i teške željezne industrije, koja opskrbljava svu Bosnu i Hrvatsku že-ljezom"* (str. 27-28).

Ćiro Truhelka je još manje slutio da će 125 godina nakon ovog putovanja njegova autobiografija biti objavljena upravo u Zenici, gradu sa kojim je imao posebnu vezu, ovjekovječenu jednom ulicom i ovom knjigom.

Mr. Mirza Džananović

OMER HELIĆ, DRAFNIČKA DŽAMIJA, "GRIN" GRAČANICA 2013.

Ime Omera Helića dobro je poznato svi-ma onima koji se u Gračanici na ovaj ili onaj način bave pisanom riječju ili su ljubitelji pisane riječi: jednostavno, ime ovog dugogodišnjeg lektora i korektora u gračaničkoj štampariji, odnosno firmi "Grin", zabilježeno je na velikom broju knjiga, objavljenih u našem gradu. Ovo-ga puta, Omer Helić se prvi put potpisu-je kao autor i to zanimljive monografije i hronike, koju posvećuje jednoj od šest postojećih gračaničkih džamija, odnosno jednoj od jedanaest tradicionalnih, koliko ih je Gračanica nekada imala. Drafnička džamija je prije nekoliko godina temeljito obnovljena, tj. nanovo sagrađena, tako da njezina savremena i funkcionalna zgrada sada zadovoljava sve potrebe džemata. Upravo je izgradnja nove zgrade džami-je, inicijativom i zalaganjem džematlija, i

motivirala autora, kao džematliju te dža-mije, da napiše jednu ovakvu knjigu.

Knjiga jednostavnog naziva "Drafnić-ka džamija", svojim obimom nije velika (svega 107 stranica, B5 formata), ali zato obiluje velikim brojem korisnih podataka. Na početku, poslije kratkog uvoda, autor ukratko izlaže prošlost Gračanice i njenih mahala, a zatim iznosi nešto više podata-ka o samim Drafničima, mahali koja da-nas obuhvata prostor triju starih mahala iz osmanskog doba: Drafnića, Gojsalića i Trepanića. Slijedi, zatim, poglavlje posve-ćeno staroj Drafničkoj džamiji, onoj koja je 2000. godine porušena i na njezinom mjestu sagrađena nova, sadašnja. Poslije toga – a sve ovo što smo naveli, čini pr-vih 35 stranica knjige – slijedi glavnina knjige, priča o izgradnji nove džamije na Drafničima, od pokretanja inicijative, preko same izgradnje, pa sve do svečanog proklanjavanja, 2006. godine, kojem su prisustvovali mnogobrojni ugledni gosti, predvođeni reisu-l-ulemom, dr. Mustafa ef. Cerićem.

Knjiga "Drafnička džamija" predstav-lja značajan doprinos lokalnoj historiji, prije svega po svojoj faktografskoj i hro-ničarskoj vrijednosti, a treba istaknuti da je i kvalitetno štampana, te obogaćena faksimilima dokumenata i mnoštvom dobrih fotografija. Fotografski objektiv, starog učitelja i neumornog gračaničkog pjesnika Amira Mašića (takođe Drafni-ćanina), "uhvatio" je niz interesantnih momenata i detalja tokom rušenja stare i svih faza izgradnje nove džamije, tako da te fotografije posebno ističemo jer, zbilja, značajno upotpunjavaju sve ono o čemu Omer Helić u ovoj knjizi piše.

Nadamo se, na kraju, da će primjer ove monografije slijediti i neki drugi dže-mati na našem području, te da ćemo slič-nih knjiga vidjeti još u budućnosti.

Edin Šaković, prof

HASAN BERBEROVIĆ, LISTAJUĆI USPOMENE, PLANJAX, TEŠANJ, 2013.

Početkom jeseni, 2013. godine, u Gračanici je, uz bogat muzički program i gostovanje većeg broja poznatih interpretatora sevdalinke, promovirana nova knjiga Hasana Berberovića, iz Gračanice, pod naslovom "Listajući uspomene", koja po svojoj tematici predstavlja zanimljiv spoj više različitih žanrova: autobiografije i biografije, memoaristike i historijske publicistike, porodične hronike i rodoslovlja. No, ova je knjiga, u prvom redu, rezultat težnje njenog autora, koji je puno toga doživio i mnogim stvarima svjedočio da zapiše ono što pamti, te da u pisanu riječ pretoči svoje uspomene, sjećanja i utiske.

Hasan Berberović je već odavno dobro poznato ime, kako u Gračanici, u kojoj je proveo najveći dio radnog i životnog vijeka, tako i u rodnome Tešnju. To je čovjek izuzetno zanimljive i bogate biografije. Potječe iz stare familije i čaršijskog ambijenta, u kojem su se oduvijek cijenile tradicionalne vrijednosti. Radni je vijek proveo u drvoprerađivačkoj industriji. Nakon završetka stručne škole, radi kraće vrijeme u Tešnju, pa u Sarajevu, Zavidovićima i Tesliću, a potom dolazi u Gračanicu, u kojoj će zasnovati i brak, te kasnije dočekati penziju kao tehnički direktor gračaničke "Jadrine" iako je određen period radio i u Bosanskom Petrovom Selu, Živinicama i Trnovu. Za čitavo to vrijeme, on se stručno usavršavao, završivši majstorsku školu u Doboju, srednju industrijsku školu u Zagrebu, postao je inženjer drvne industrije i, konačno, upisuje se i završava Fakultet organizacionih nauka u Beogradu. Kasnije kreće i na postdiplomski studij, ali ga splet nesretnih okolnosti spriječava da magistrira. Uprkos tome, Hasan je objavio više stručnih radova i članaka iz oblasti drvne industrije i proizvodnje namještaja, za-

nimao se i za prošlost drvne industrije u Bosni i Hercegovini, ali i za kulturnu historiju uopće. Koautor je i monografije o tvornici namještaja "Jadrina" u Gračanici, u kojoj je i proveo najplodniji dio svog radnog vijeka.

Uz svoje redovne poslove, na različitim rukovodećim funkcijama u privredi, Hasan Berberović je obavljao više društveno-političkih funkcija, a bio je i predsjednik Općinskog komiteta Saveza komunista BiH u Gračanici, kada je – podatak je koji posebno vrijedi istaknuti – odlučno stao iza projekta izdavanja monografije o *Gračanici i okolini 1941.-1945.*, koji je zbog finansijske krize (ali i nemara nekih drugih ljudi u tadašnjem općinskom rukovodstvu) bio ozbiljno doveden u pitanje. Ta knjiga u svom uvodnom dijelu sadrži i opširan osvrt na prošlost gračaničkog kraja od najstarijih vremena do 1941. godine, što je do trenutka u kome ovo pišemo ostala i jedina sinteza povijesti ovoga grada. Svakako, u međuvremenu je dosta toga istraženo,

napisano i prikupljeno, osobito kroz naš časopis, čiji je saradnik i, na svoj način, pomagač Hasan Berberović.

Svoj doprinos dokumentiranju prošlosti i kulturne historije Gračanice Hasan Berberović daje i svojom novom knjigom, "Listajući uspomene", koja na izvjestan način predstavlja nastavak njegove prethodne, autobiografske knjige "Mojih sedam decenija". Nova Hasanova knjiga nije samo gračanička, niti je posvećena isključivo Gračanici, onako kao što ni Hasan Berberović nije od onih ljudi koji su usko zatvoreni u nekakav svoj krug, lokalno-zavičajni, političko-ideološki ili ma koji drugi. Hasan je, naprotiv, čovjek širokih pogleda i vidika, koji je ponikao iz jedne sredine, čijem istinski urbanom duhu može svaki velegrad pozavidjeti, ali isto tako, on je i čovjek koji je itekako "vidio svijeta". U tom duhu on ispisuje i stranice ove knjige, pa je ona namijenjena i Gračanlijama, i Tešnjacima, i svim drugim ljudima dobre volje.

Knjiga "Listajući uspomene" sastoji se iz sedam poglavlja ili dijelova. U prvom od njih, Berberović se osvrće na svoju familiju, njezinu prošlost, tradiciju i porijeklo, dopunjavajući podatke koje je iznio u svojoj prethodnoj knjizi. Slijedi zatim poglavlje posvećeno sjećanjima na Zavidoviće i "Krivaju", koja je autor prethodno objavio u jednom magazinu koji izlazi u Doboju i čije faksimile nam i ovdje prenosi. Iza toga, nastavlja se priča o privredi, kroz poglavlje u kojem, kroz nekoliko zapisa i uz više fotografija, iznosi, kako i sam veli, ponešto iz prošlosti gračaničke "Jadrine". U četvrtom poglavlju, Berberović evocira uspomene na prijateljstva, poznanstva, druženja i susrete sa brojnim ljudima koji su na ovaj ili onaj način obilježili svoju sredinu i vrijeme. Peto poglavlje se odnosi na Berberovićeve prijatelje sa estrade, odnosno pjevače,

muzičare i sevdalije, sa kojima se cijelog svog života družio i prijateljevao, dok je šesto poglavlje posvećeno uspomeni na rahmetli Omera Pobrića, doajena sevdaha i sevdalinke u našoj zemlji. Konačno, knjiga se završava autorovim osvrtom na promociju prethodne knjige, "Mojih sedam decenija", koja je održana u Gračanici početkom 2009. godine.

Berberovićeva knjiga "Listajući uspomene" prvenstveno je memoarsko-publicistička zbirka zapisa, priloga i ilustracija, dokument o jednome čovjeku, njegovoj porodici, rodbini, prijateljima i poznanicima, konačno i o njegovoj sredini i okolini u kojoj je živio, radio i djelovao. Valja, međutim, istaknuti da je Hasan Berberović, pišući ovu knjigu, izbjegao zamku u koju vrlo često upadaju pisci memoarskih djela – oni koji nerijetko pretendiraju da cjelovito opišu jedan period, ističući sebe i svoje djelovanje u prvi plan i predstavljajući se nekakvim ekskluzivnim *svjedocima*, kao da ne postoji historijska struka i arhivska građa, kao primarni i prvorazredni izvor kojemu se historičari obraćaju i na kojemu baziraju svoja saznanja i svoje interpretacije. Berberović, naprotiv, piše potpuno drugačije: nepretenciozno, skromno i sa ljudskom toplinom, pripovijedajući, ne o jednom periodu u cjelini, nego tek o nekim zanimljivim epizodama, pojavama i likovima iz tog perioda. Iz tih se epizoda i fragmenata, međutim, nazire duh vremena u kome je autor živio i djelovao, a to je upravo ono što teško uočavamo u arhivskoj građi. Tako, ako uzmemo da je arhivska građa onaj osnovni materijal, uz pomoć kojeg rekonstruiramo prošlost, kazivanja i zapisi poput ovog Hasanovog su ono čime toj našoj rekonstrukciji prošlosti možemo uliti dušu.

Zbog svega toga, možemo kazati da ova knjiga i pojedini zapisi u njoj nisu namijenjeni samo prijateljima, pozna-

nicima i sugrađanima autora i ljudi u knjizi spomenutih, već imaju i jednu širu kulturno-historijsku dimenziju i vrijednost. Uza sve to, između njenih korica “složeno” je doista zanimljivo štivo – jer se malo ljudi može pohvaliti jednom ovakvom bogatom biografijom, ali i tolikim krugom prijatelja, kao što je to slučaj sa Hasanom Berberovićem.

Edin Šaković, prof.

VELID BEGANOVIĆ. PRIRUČNIK ZA LEVITIRANJE, STOLAC: SLOVO GORČINA, 2013.

U osnovi zbirke pjesama *Priručnik za levitiranje*¹, Velida Beganovića, nalazi se potraga za autentičnim prostorom smisla ili bolje kazano, ona jeste poetski dnevnik mapiranja vlastitog svijeta. Naspram reljefa savremenosti u kojem strše objekti potrošačkog univerzuma, fluorescentni oglašivači hedonističkog trenutka i sverazumljivi rekviziti medijske kulture – Beganovićeve poezija oslikava zaseban, samoskrojeni svijet, posredstvom kojeg se rekonstruira izgubljeni prostor neposrednosti. Stoga je senzibilitet ove zbirke senzibilitet inteligibilne i otvorene ljudske subjektivnosti čiji se smisao preispisuje u komunikaciji, u interakciji sa drugim. Ambijentalna je u tom smislu, piktoralna do te mjere da se stihovi mozaično ulančavaju u album privatnih dimenzija svijeta, sjećanjem rekreiranih mjesta prisnosti i uzajamnosti. No, kao takva, ona ne ostaje zaseban projektivni kosmos, već u njoj nalazimo zanimljivu konstrukciju Realnog jukstaponiranu naznačenoj aktuelnosti potrošačkog vremena, informa-

tičke kulture i virtualnih relacija.

Premda se u kontekstu ove zbirke svaki doživljaj prostora kao determinirajuće konstante bivanja poništava, ona je stihovima preispisala geografiju novih generacija koje su prisiljene da se naspram formaliziranog i definiranog prostora potrošenih mogućnosti postave u kretanje i na taj način domišljaju vlastite mogućnosti. Kao što je jednom prilikom izjavio Emerson, parafrazirajući ćemo, spas od hodanja po ledu nalazi se u brzom kretanju. Primijenjeno na Beganovićevu zbirku i modificirano u skladu sa savremenom potrošenih mogućnosti – spas od površnosti i ispraznosti konzumerizma bilo kojeg tipa – nalazi se u kretanju, stvaranju putanja koje uzdržavaju osjećaj bitnosti, posebnosti, životnosti.

A da se tražimo?

A da se malo po

cijelom svijetu tražimo? (Beganović: “Navike”)

Zbirka koja u naslovu nosi značenje priručnika naposljetku potvrđuje, koliko i sama proizvodi, taj metonimijski okvir teksta kao prostora koji se nudi i ostvaruje u različitim oblicima i mogućnostima komunikacije unutar koje se pregovara (za) smisao. Tako se ovdje, u minijaturama intimnog i bliskog, u skrajnutim toposima svijeta očitava energija djelovanja, kreiranja, ustrajavanja (“Porca Vacca”). Beganović svojim stihovima postavlja nove okvire, mapira druge dimenzije u koncepcijama prostora a koje se, paradoksalno, očituju u oslobađanju od prostora. Tu stihovanu igru oduzimanja i dodavanja prostoru (od prostora) Beganović uzima osnovom vlastitog poetskog tkanja, te ova zbirka naposljetku i biva “oprostorena” kao priručnik za opstajanje u nepripadanju niti jednom definiranom, monolitnom prostoru zadanosti. U osnovi, riječ levitiranje se definira kao *lebde-*

1 Zbirka *Priručnik za levitiranje* nagrađena je u okviru manifestacije Slovo Gorčina (Stolac, 2012). Na Konkursu za najbolju zbirku pjesama mladog pjesnika, Zbirci Velida Beganovića pripalo je prvo mjesto.

nje jednog tela, uklanjanje privlačne sile Zemljine duhovnom snagom (Vujaklija), a zbirka tom značenju dopisuje još i mogućnost da se biva i postoji izvan zadanih (propisanih) okvira svijeta. Levitiranje se, dakle, nudi kao mogućnost osmišljavanja vlastitog svijeta, spasonosnog mikrokosmosa koji se uspostavlja u relaciji, interakciji, komunikaciji.

*Taj dan se ne plašiš ničega,
i svijet ti je jedan cvijet
umorno lijep u svojoj tromosti;
na ulici po kojoj su nekada
plesali gipki indijanci
živiš život posve dalek
i zaigran, dok ja te čekam
da dođeš i da pijemo čaj
sasvim običan
u našoj neuglednoj ulici -
s tobom dovoljno lijepom
kao da je Cercado de Lima. (Begano-
vić: "Prostori")*

Posvete koje naslovljuju većinu pjesama u zbirci ujedno su i oznake, simbolički putokazi tog univerzuma bliskosti i interakcije posredstvom kojih se uspostavlja vlastiti "rezervoar" smisla. Iako, dakle, zagledana u mogućnosti da se opstane na autentičan i svoj način, ova poezija nije autistična u smislu izoliranosti i oglašivanja na kontekste vremena u kojima nastaje. Naprotiv, svijet koji je opisala iznikao je na protivnim stranama realnosti unificiranog, podvedenog i ispolitiziranog poretka, u opreci prema svakom obliku prepuštanja. U tom kontekstu se djeluje, pokreće i oglašava – ne pristaje na već zgotovljene prostore egzistencije.

*Na kućama pored puta u
dolini
vise saksije cvijeća i
stjegovi,
Nepromjenjivi
kao klanci i brijegovi
Na kojima i vrijeme*

lomi zub.

.....

*Ovdje je teret biti stran
Ovdje je teren vazdaznan
Glas moj je ovdje nebitan
Tu glasa se samo svjetina.*

Dozlogrdili ste mi, objavit će subjekt ove zbirke i u tim riječima, koje u prvu ruku zvuče kao obračun sa jednom sredinom, njenim navikama i obzirima – zapravo nalazimo afirmaciju lične potrebe da se oglasi nepristajanje na jednačenje. U tom kontekstu, ovi stihovi izriču istinu da se igra konvencionalnog podnošenja i pristojnog uzdržavanja prekida. *Dozlogrdili ste mi*. Inat spram svrstavanja, prepuštanja ili uobičajavanja – motivacijska je snaga ove poezije, ali taj otpor nije podignut na razinu transparenta. Taj otpor je rezignirano ispisivanje stanja, otkrivanje vlastitih mehanizama opiranja linearnom redu vrijednosti, nepristajanje na naloge vremena koje je u drugi plan postavio život pojedinca i slojevitost njegovih potencijala (biti pjesnik, biti putnik, biti negdje drugo, biti različit, voljeti, ne svrstavati se i sl.). No, treba istaknuti da se taj pogon uspijeva oformiti u poeziju fine, senzibilne topike kojom dominiraju predstave (slike) svijeta harmoniziranog u relacijama, skrojenog u interakciji i otvorenosti spram različitog (pojedince, prostora, jezika i dr.).

Nasuprot kauzalitetu napredujućeg vremena i prostoru unificirajućeg zajedništva – donosi se *imago* alternativnog svijeta koji teče u drugačijim ciklusima želje, u nekom paganskom ozračju gospodarenja svojim vremenom, svojim užitkom, svojim osjećajem u iskustvu dijeljenja i kreativnog saučestvovanja u kulturi. U tu svrhu i transgresija rodnog, preusmjeravanje govora iz jednog lica u drugo, posvojenje onih toposa unutar kojih se čovjek odupire dosadnom, orto-

doksnom redu sadašnjice. Pjesma "Plašina" iskazana u ženskom rodu, naprimjer, pjeva o zasićenju i priziva drugi prostor koji će omogućiti čist, nekontaminiran životni užitak, omogućiti pravo na življenje svog života – vjenčavanje za čistu bijelu posteljinu na Jadranu koja donosi zaborav, amnestiju obligatnih prostora svakodnevnice i omogućava jednostavnost uživanja. *Blagoslovite me prazninama.*

*Rado bih se vjerila
za neku čistu, bijelu
postelju na Jadranu
i spavala kao zidine
okovane valovima,
barem pet života.*

U cijeloj zbirci izdvojila se "Vilenjačka pjesma" koja u slici povezanih krajnosti otuđene prirode potrošačke savremenosti i senzitivnog subjekta kreacije – priziva mitsko iskustvo života kao ciklusa održivog u prostoru prirode. Priroda i subjekt poistovijećeni su u paganskim koncepcijama obnavljanja i akumulacije stvaralačke energije, ali i na razini istovjetnog otuđenja u realnosti koja se održava u pogonu napretka, hiperprodukcije i potrošnje *Sve se pretvorilo u smeđu//Život se istopio u kašu.*

*Sve se pretvorilo u smeđu.
Život se istopio u kašu
od gliba i uvehline.
Kome sada da se okrenem?
Nitko ni ne misli o klijanju;
nitko ne čezne za nježnim
poljupcima pupoljaka ni
granama što ih pružaju
hrastovi i breze.*

*U pećima pucketaju ruke stabala;
one vrište samo meni čujno.
Djetlići tuku u ritmu,
i odlijeću praznih kljunova.
U meni, pak, titra plamičak*

*nade i pjesme, čekajući da
se rasplamsa prema licu
obećanog proljeća, Jarilu
za zelenim potpeticama.* (Beganović:
"Vilenjačka pjesma")

I kao što sama pjesma poentira, senzibilitet subjekta ove zbirke ne okončava u malodušnosti. Naprotiv, naspram sveopće letargije koju kreiraju ovdašnje prakse vještačkog održavanja generacija na životu, Beganović je poetski izgradio alternativni prostor, opjevao energiju mikrouniverzuma sa njegovim mogućnostima akumulacije ljudskog, emotivnog – očuđujućeg i obnavljajućeg poput *rasplesanog Jarila u zelenim potpeticama.* Taj rasplesani bog proljeća prekraja i oneobičava realnost koja je dosegla onaj nivo danteovskog pakla zaleđenosti i nemogućnosti, i Jaril se u tom pokretu i činjenju nameće kao simbol ovog poetskog izraza koji, također, prati dimaniku svijeta u kretanju, djelovanju, sukreaciji i obnavljanju.

Savremeni konteksti ovdje se prepoznaju na razini obrnuto proporcionalnog odraza predimenzionirane potrošačke realnosti, sada rasute, rasijane u teksturi minijaturnog, zasebnog, intimnog, bliskog i lijepog. Ima u ovoj poeziji nešto od modernističke vjere u metajezik, ali ne u krajnosti dokidanja glasa razlike i drugosti koji "iskosa" intervenira i očuđuje, iznova pregovara i označava. Zbirka nema podignuti ton, nema notu kritike svijeta u kojem se živi, nema cinizma, samo izricanje glasa razlike, smještanje izvan kružnice zadanosti. No, negdje u pozadini opisane realnosti *izmještenosti* koju obrazuju pojedinci sukreirajući svoj, alternativni prostor življenja, stoji očekivan i prijeko potreban inat nepristajanja na podrazumijevane kompromise čekanja boljeg vremena. *A da se tražimo?*

Dr. sc. Mevlida Đuvčić.